

## **Sprawozdanie z realizacji w 2018 r. Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Kędzierzyn-Koźle na lata 2017-2020**

Gmina Kędzierzyn-Koźle zaspokajając zbiorowe potrzeby wspólnoty, a w szczególności obszar kultury, zgodnie z zapisami art. 87 ustawy (zwanej dalej ustawą) z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067) zatwierdziła Gminny Program Opieki nad Zabytkami miasta Kędzierzyn-Koźle na lata 2017-2020 (zwanym dalej Programem). Powyższe nastąpiło na mocy Uchwały Nr XLVI/430/17 Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle podjętej dnia 31 sierpnia 2017 r. i ogłoszonej w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego w 2017 r. pod poz. 2294.

Zgodnie z ww. ustawą Program ma na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Niewątpliwie ten strategiczny dokument jakim jest gminny program opieki nad zabytkami jest dokumentem, który zajmuje ważne miejsce w polityce opieki nad zabytkami przyczyniając się do wzrostu aktywności w zakresie opieki nad nimi, daje także możliwość programowania działań długoterminowych w zakresie projektów nakierowanych na dbałość o dziedzictwo kulturowe regionu.

Założenia Programu zawarte są w trzech głównych osiach priorytetowych:

- PRIORYTET I: Ochrona i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego,
- PRIORYTET II: Badanie, dokumentacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego,
- PRIORYTET III: Rewitalizacja zabytkowej przestrzeni miejskiej,

w podziale na poszczególne zadania i są swoistą oceną realizacji działań oraz przyjętych rozwiązań formalno-finansowych wprowadzonych przez Gminę Kędzierzyn-Koźle w zakresie projektów nakierowanych na dbałość o dziedzictwo kulturowe regionu.

Sprawozdanie natomiast ma na celu analizę efektywności i określenie zasadności kierunków działań przyjętych w programie w kontekście zmieniających się uwarunkowań prawnych, ekonomicznych i społecznych.

Zgodnie z art. 7 ustawy formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie miasta Kędzierzyn-Koźle nie występują pomniki historii i parki kulturowe, nie wpisano obiektów na Listę Skarbów Dziedzictwa, natomiast występują pozostałe formy ochrony zabytków. Znajduje się natomiast 76 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie miasta. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy. Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków dwa obiekty nie istnieją. Obiekty te powinny zostać wykreślone ze spisu po wydaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prawomocnej decyzji o skreśleniu zabytku z rejestru.

Ponadto Gmina prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków (GEZ) w formie kart adresowych zabytków. Obecnie na terenie miasta skatalogowanych jest 476 obiektów zabytkowych włączonych Zarządzeniem Nr 1663/GNP/2017 Prezydenta Miasta Kędzierzyn-Koźle z dnia 11 sierpnia 2017 r. i jego aktualizacjami:

- Zarządzeniem Nr 1725/GNP/2017 z dnia 29 września 2017 r.
- Zarządzeniem Nr 1970/GNP/2018 z dnia 5 marca 2018 r.

Ponadto w granicach administracyjnych miasta istnieje 96 stanowisk archeologicznych figurujących w ewidencji Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, które posiadają opracowaną ewidencję w formie kart adresowych. Z pośród wyżej wymienionych zabytków włączonych do GEZ Gmina Kędzierzyn-Koźle jest właścicielem (posiada tytuł prawny) 51 obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Do zabytków zaliczyć możemy również obiekty ruchome wpisane do rejestru zabytków, których na terenie miasta zakwalifikowano 9 pozycji. Zgodnie z przepisami art. 3 pkt 1 i 3 ustawy, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących

świadczenie minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Większość zabytków potrzebuje stałego inwestowania i dokonywania remontów, które uwidocznia ich wartość historyczną, artystyczną lub naukową oraz zabezpieczą zabytek i powstrzymają proces jego degradacji. Jak co roku Gmina Kędzierzyn-Koźle dąży do zabezpieczenia stanu zachowania zabytków przedstawiających dużą wartość historyczną będących jej własnością.

W 2018 roku w celu zabezpieczenia całego kompleksu zamkowego Gmina Kędzierzyn-Koźle podjęła czynności mające na celu zabezpieczenie substancji zabytkowych. I tak, w ramach zadania pn. „Rewitalizacja zabytkowego kompleksu zamkowego w Koźlu”, w celu wyeksponowania cennych obiektów zabytkowych, realizowano następujące zadania:

- opracowano dokumentację zmiany konstrukcji ścian pomieszczenia reliktu od strony lamusa i kamienicy (wydatkowano kwotę 31.980,00 zł).

Ponadto w okresie sprawozdawczym wykonano inne prace przy obiektach zabytkowych, takie jak:

- w ramach zadania pn. „Remont Rynku w Koźlu z ulicami przyległymi” wykonano remont ul. Sądowej i rozpoczęto przebudowę płyty Rynku (wydatkowano kwotę 1.267.758,65),
- w ramach zadania pn. „Zagospodarowanie terenu wokół budynku Urzędu Miasta przy ul. Planetorza 2” wykonano zagospodarowanie terenu wraz z nasadzeniami (wydatkowano kwotę 208.472,20 zł),
- w ramach zadania „Remont budynku krematorium w filii byłego Obozu Pracy w Sławięcicach” wykonano dokumentację i uzyskano pozwolenie konserwatorskie w zakresie elewacji, stolarki drzwi i okien, dachu i inne wg projektu (wydatkowano kwotę 19.680,00 zł),
- w ramach monitorowania stanu zachowania zabytków budowli Podzamcza wykonano ścisłą inwentaryzację uszkodzeń wraz z podaniem sposobu naprawy za kwotę 12.300,00 zł,
- wykonano renowację 2 sztuk drzwi drewnianych wejściowych przy ul. Marynarskiej 5 za kwotę 8.424,00 zł,
- w wyniku pożaru wykonano rozbiórkę elementów zagrażających bezpieczeństwu budynku przy ul. Żeglarskiej 6 (za kwotę 13.493,10 zł) oraz tymczasowo zabezpieczono konstrukcję dachu (wydatkowano kwotę 16.490,00 zł),
- opracowano ekspertyzę techniczną dotyczącą oceny stanu technicznego i użytkowego budynku mieszkalnego przy ul. Kościelnej 3 (wydatkowano kwotę 4.428,00 zł),

- opracowano ekspertyzę techniczną dotyczącą ustalenia przyczyn pęknięcia ścian oraz podania sposobu ich naprawy w budynku przy ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 5B - Baszta (wydatkowano kwotę 4.674,00 zł),

- opracowano ekspertyzę techniczną dotyczącą stanu technicznego mieszkania nr 1 i klatki schodowej w budynku przy ul. Młynarskiej 5 a, b, c, d za kwotę 1.230,00 zł.

Kolejne działania podejmowane przez Gminę Kędzierzyn-Koźle m.in. w 2018 r., które miały na celu pozyskanie środków zewnętrznych na zadania objęte Programem, związane były z inwestycjami realizowanymi na obiektach lub obszarach objętych ochroną konserwatorską bądź w miejscach pamięci narodowej. Projekty miały również na celu krzewienie historii i pamięci narodowej. Ze względu na to, iż podejmowane działania są długofalowe wymienione niżej projekty występują w dłuższej niż okres roczny trwałości. Zadania realizowane były w ramach konkursów wniosków o dofinansowanie z następujących programów:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020

- „Partnerstwo na rzecz ochrony różnorodności biologicznej Gminy Kędzierzyn-Koźle, Gminy Ujazd oraz Nadleśnictwa Kędzierzyn - etap II.”

Gmina podpisała umowę o dofinansowanie inwestycji polegającej na: opracowaniu dokumentacji technicznej wraz z przebudową i budową ciągów pieszo-rowerowych na Plantach Miejskich w Koźlu; opracowaniu projektowym zieleni oraz inwentaryzacji przyrodniczej w tym ornitologicznej; wykonaniu nasadzeń na Plantach Miejskich w Koźlu; opracowaniu i wydaniu publikacji dotyczącej bioróżnorodności zabytkowego parku w Koźlu (dotyczy części realizowanej przez Gminę Kędzierzyn-Koźle).

Wartość całego projektu: 6.249.393,64 zł; dofinansowanie: 3.984.550,42 zł (w tym Gminy Kędzierzyn-Koźle: 5.948.904,72 zł a dofinansowanie: 3.866.193,13 zł).

„Zachowanie dziedzictwa kulturalnego Kędzierzyna-Koźła poprzez renowację, rewaloryzację i przebudowę zabytkowego kompleksu zamkowego.”

Przedsięwzięcie ma na celu poprawę stanu zachowania i odtworzenie historycznego wyglądu piwnicznej części zabytkowego kompleksu zamkowego w Koźlu. Obiekt zostanie udostępniony mieszkańcom miasta oraz turystom. Stanie się nowym miejscem organizacji wydarzeń promujących historię i kulturę regionu w ramach działalności Muzeum Ziemi Kozielskiej. Dobór lokalizacji wynika z rangi zabudowy oraz wartości historycznej jaką ona ze sobą niesie. Zachowane relikty zostaną przykryte specjalną kopułą, a powstałe w ten sposób pomieszczenie podziemne stanie się integralną częścią produktu realizacji projektu jakim jest Muzeum Ziemi Kozielskiej - obiektu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Wsparciem zamierza się objąć zabytek nieruchomy - piwnice dawnego budynku zamkowego wpisanego do rejestru zabytków woj. opolskiego. W ramach projektu sfinansowane zostaną usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami (m.in. poprzez zakup i wykorzystanie oprogramowania do translacji tekstu na alfabet Braille). Projekt zakłada też wsparcie zabytków ruchomych (konserwacja 5 muzealiów). Przedsięwzięcie obejmie m.in.: prace budowlane, w tym adaptację renesansowych piwnic zamkowych na pomieszczenia wystawowe Muzeum Ziemi Kozielskiej oraz budowę nowego pawilonu wejściowego wraz z klatką schodową



połączoną z nową salą podziemną dla ekspozycji odkrytego reliktu, przeprowadzenie konserwacji muzealiów, nabycie wyposażenia ruchomego przeznaczonego do umieszczenia w ww. pomieszczeniach objętych projektem, podjęcie działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym popularyzujących kulturę i sam obiekt jako wyjątkową wartość historyczną regionu.

Wartość całego projektu: 4.991.002,53 zł, dofinansowanie: 3.179.762,61 zł.

- „Strefa Historii i Inspiracji - utworzenie interaktywnego miejsca spotkań mieszkańców w Kędzierzynie-Koźlu.”

Umowa o dofinansowanie podpisana została w 2017 r. Przedmiotem projektu było utworzenie interaktywnego miejsca spotkań mieszkańców w schronie przeciwlotniczym przy ul. Zwycięstwa na os. Blachownia. W obiekcie i na terenie wokół (w gablotach wystawienniczych) prezentowane będą wystawy o różnej tematyce, w tym w większości dotyczące lat 30-tych i 40-tych XX wieku. We wnętrzu przygotowywana jest stała ekspozycja, poświęcona historii śląskiej bitwy o paliwo oraz historii naszego miasta związanej z okresem II Wojny Światowej. Wewnątrz obiektu poza gablotami i ławeczkami zainstalowano projektor, ekran i nagłośnienie co stwarza nowe możliwości prezentacji ciekawych treści, obrazów i dźwięków. Czyni to obiekt miejscem dużo bardziej atrakcyjnym dla różnych grup wiekowych, miejscem interaktywnych spotkań.

Wartość całego projektu: 1.088.465,42 zł, dofinansowanie: 881.243,44 zł.

- „Efektywność energetyczna w budynkach publicznych Subregionu Kędzierzyńsko-Strzeleckiego.”

Projekt jest przedsięwzięciem partnerskim realizowanym przez 13 jednostek samorządu terytorialnego i ma charakter zintegrowany. Obejmuje głęboką termomodernizację 16 budynków użyteczności publicznej. Na terenie naszego miasta termomodernizacji poddawane są dwa obiekty - PSP nr 19 oraz PSP nr 12. Ta ostatnia placówka zlokalizowana jest na obszarze starego miasta w Koźlu. Inwestycja przyczyni się nie tylko do poprawy jakości powietrza i zmniejszenia zużycia energii ale również do poprawy wizerunku najstarszej części naszego miasta.

Wartość całego projektu: 24.402.238,86zł; dofinansowanie: 14.946.206,01 zł (w tym Gmina Kędzierzyn-Koźle w odniesieniu do PSP nr 12: wartość zadania 1.950.000,00 zł, dofinansowanie w wysokości 85% tej kwoty).

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020

- „Poprawa jakości środowiska miejskiego w Kędzierzynie-Koźlu poprzez rozwój terenów zielonych – Etap I.”

Wśród pięciu miejsc objętych projektem znalazły się m.in. Plac Pamięci Rodła, gdzie uporządkowano i zagospodarowano przestrzeń wokół pomnika tworząc przyjazny skwer, wytyczono ciągi komunikacyjne, nasadzono roślinność w kolorystyce nawiązującej do symboliki narodowej. Również skwer przy ul. Chrobrego (obok pętli autobusowej, przy stadionie w Koźlu) zyskał nową roślinność. Obsadzono go tawułami, głogiem, różami i berberysami.

Wartość całego projektu: 4.972.718,47 zł, dofinansowanie: 4.226.810,69 zł.

- Projekty współfinansowane z Programów Rządowych

- „Wspieranie opieki nad miejscami pamięci i trwałymi upamiętnieniami w kraju” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.
- „Obóz pracy w Sławięcicach. Opracowanie dokumentacji remontowo-konserwatorskiej.”

Projekt obejmuje wykonanie dokumentacji projektowo-konserwatorskiej dla obiektu krematorium w Sławięcicach.

Wartość projektu: 23.000 zł, dofinansowanie: 12.000,00 zł.

- „Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020.”

Modernizacja przejścia dla pieszych na drodze gminnej przy ul. Ignacego Łukasiewicza w Kędzierzynie-Koźlu, na przeciwko Urzędu Pocztowego.

Zadanie zrealizowano w roku 2018 r. W ramach projektu przeprowadzona została modernizacja przejścia dla pieszych na drodze gminnej na obszarze starego miasta w Koźlu. Aktywne przejście dla pieszych - poprawiające bezpieczeństwo zarówno pieszych jak i kierowców wykorzystywane jest najczęściej przez spacerowiczów schodzących z miejskich nadodrzańskich plant. Inwestycja ta, zlokalizowana przy trzech dębach (pomnikach przyrody) wpływa na poprawę przestrzeni publicznej zabytkowej części Koźła.

Wartość całego projektu: 93 614,83 zł, dofinansowanie: 92 767,83 zł co stanowi 99,10%.

- Interreg V A. Republika Czeska-Polska 2014-2020

- „Szlakiem zabytków: dokumentacja projektowo-kosztorysowa budowy przystani kajakowej w Sławięcicach.”

Projekt dofinansowany w ramach Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Pradziad ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa - Przekraczamy granice. Projekt współpracy transgranicznej polsko-czeskiej obejmujący szereg działań na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej w regionie przygranicznym z wykorzystaniem wodnego szlaku kajakowego. Projekt zakłada wzbogacenie i uatrakcyjnienie zabytkowego parku w Sławięcicach o przystań kajakowa. W pierwszym etapie przygotowana zostanie dokumentacja techniczna. Docelowo zakłada się powstanie infrastruktury kajakowej, która wpłynie na wzrost zainteresowani turystów najciekawszymi obszarami naszego miasta.

Wartość projektu: 29.931,64 EUR, dofinansowanie: EFRR: 25.441,89 EUR, Budżet Państwa: 1.496,56 EUR.

Gmina Kędzierzyn-Koźle wspiera również działania właścicieli i posiadaczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego, poprzez możliwość udzielania dotacji finansowej zgodnie z Uchwałą Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle nr XXXVI/471/05 z dnia 25 sierpnia 2005 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zmienioną Uchwałą Rady Miasta Kędzierzyn-Koźle nr LIV/628/14 z dnia 28 maja 2014 r.

W roku 2018 Rada Miasta Kędzierzyn-Koźle przyznała dotację:

- w wysokości 106.200,00 zł na dofinansowanie remontu murów obronnych założenia zamkowego w Koźlu wymagający nakładów koniecznych ze względu na zły stan zachowania zabytku;
- w wysokości 200.000,00 zł na dofinansowanie robót budowlanych polegających na zabezpieczeniu budynku kościoła p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej przed wilgocią gruntową, opadową, wodą z rozbryzgów oraz przebudową instalacji deszczowej z dachu kościoła.

Po rozliczeniu obu dotacji Gmina wydatkowała łącznie 282.811,72 zł.

Dziedzictwo kulturowe to nie tylko zachowane obiekty zabytkowe, ale również zespoły muzyczne, wokalne, stowarzyszenia oraz szkoły, które pełnią funkcję ośrodków kulturowych i są miejscem spotkań dla miejscowej ludności. Owocem działań wszystkich tych, którzy tworzą dziedzictwo kulturowe, są różnego rodzaju wydarzenia i imprezy kulturalne.

Dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które przez wspólnotę, grupę lub jednostki, są uznane za część własnego dziedzictwa. Jest to rodzaj dziedzictwa przekazywanego z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzanego przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

W wieloletnią już tradycję miasta Kędzierzyn-Koźle wpisuje się jej działalność kulturalna i sportowa. Działalność kulturalna stanowi tradycyjną i znaczącą sferę aktywności mieszkańców Kędzierzyna-Koźla. Przejawia się to w zaangażowaniu domów kultury, stowarzyszeń, szkół, klubów i osób prywatnych. Rokrocznie w mieście odbywają się imprezy plenerowe promujące tożsamość kulturalną regionu.

Na terenie miasta, Gmina i jej jednostki pomocnicze organizowały szereg podobnych działań z zakresu popularyzacji historii Gminy i jej zabytków

Oprócz opisanych w niniejszym sprawozdaniu działań będących odpowiedzią na zagadnienia wyszczególnione w Programie Gmina podejmowała również inne inicjatywy mające na celu promocję i zachowanie w jak najlepszym stanie zabytków zlokalizowanych na jej terenie.

W kolejnych latach realizacji Programu planuje się dalsze wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych, zarządców oraz indywidualnych właścicieli zabytków w sferze opieki nad zabytkami. Wspierane będą również przedsięwzięcia polegające na pielęgnacji dziedzictwa i rozwoju kultury z wykorzystaniem zabytków.

ZASTĘPCA  
PREZYDENTA MIASTA  
Kędzierzyn-Koźle  
ds. Gospodarki Przestrzennej  
i Inwestycyjno-Remontowej

Artur Maraszczak

